

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۳۸۷ / ۲ / ۱ پ

۱۰۵۳۷۵

دانشگاه:

پیام نور مرکز تهران

دانشکده:

ادبیات و علوم انسانی

گروه:

ادبیات

عنوان پایان نامه:

بررسی شخصیت های حماسی در دیوان شاعران برجسته ی سبک عراقی

برای دریافت کارشناسی ارشد در رشته ی:

زبان و ادبیات فارسی

نام مؤلف:

ولی صالحی

استاد راهنما:

دکتر فاطمه کوپا

استاد مشاور:

دکتر نرگس محمدی بدر

ماه و سال انتشار:

خرداد ۱۳۸۵

۱۳۸۵ / ۲ / ۱۳

۱۰۵۳۷۵

تقدیم به:

خون پاک حسین و علی که آزادی و عدالت را معنی بخشیدند

۱۳۸۷ / ۱۲ / ۱۲

سپاسگزارى:

در پايان از استاد راهنما سرکار خانم فاطمه کوپا و استاد مشاور سرکار خانم نرگس

محمدی بدر که با مشاورت های بی دریغ خود اینجانب را در راه تکمیل کار یاری فرمودند و

همچنین از تمامی اساتید و پرسنل دانشگاه پیام نور مرکز تهران صمیمانه تشکر می کنم نیز از

زحمات و کمکهای دلسوزانه ی استاد ارجمند جناب آقای دکتر نجفدري که در طول تحصیل با صبر

و متانت یاریگر اینجانب بودند سپاسگزارم. سپاس فراوان از همسر مهربان، دانش دوست و صبورم

بانو ژاله حیدرپور که با متانت و برد باری راه ناهموار دانش را هموار ساختند.

فهرست مطالب و عناوین

صفحه	عنوان
۱.....	چکیده
۳.....	پیشگفتار
۶.....	مقدمه
	فصل اول (کلیات)
	۱-۱- بحث در مورد اسطوره و ویژگیهای اسطوره و تفاوت اسطوره
۱۰.....	با حماسه و انواع حماسه.....
۱۱.....	۱-۲- اسطوره چیست.....
۱۱.....	۱-۳- اصطلاح شناسی اسطوره.....
۱۲.....	۱-۴- تعریف اسطوره.....
۱۲.....	۱-۵- ویژگیهای اسطوره.....
۱۳.....	۱-۶- انواع اسطوره.....
۱۵.....	۱-۷- تفاوت اسطوره و افسانه.....
۱۶.....	۱-۸- حماسه.....
۱۶.....	۱-۹- گونه های حماسه.....
۱۸.....	۱-۱۰- تعریف سبک.....
۲۰.....	۱-۱۱- انواع سبک.....
	فصل دوم (پیشدا دیان)
۲۲.....	۲-۱- پیشدا دیان.....
۲۳.....	۲-۲- کیومرث.....

- ۲-۳- کیومرث در سبک خراسانی..... ۲۴
- ۲-۴- کیومرث در سبک عراقی..... ۲۵
- ۲-۵- کیومرث نماد پادشاهی عادلانه در سبک عراقی..... ۲۵
- ۲-۶- کیومرث نماد خردمندی در سبک عراقی..... ۲۵
- ۲-۷- کیومرث نماد اولین پادشاه در سبک عراقی..... ۲۵
- ۲-۸- سیامک..... ۲۵
- ۲-۹- سیامک در سبک خراسانی..... ۲۸
- ۲-۱۰- سیامک در سبک عراقی..... ۲۸
- ۲-۱۱- هوشنگ..... ۲۹
- ۲-۱۲- هوشنگ در سبک خراسانی..... ۳۱
- ۲-۱۳- هوشنگ در سبک عراقی..... ۳۲
- ۲-۱۴- تهمورث..... ۳۲
- ۲-۱۵- تهمورث در سبک خراسانی..... ۳۲
- ۲-۱۶- جم : جمشید..... ۳۳
- ۲-۱۷- جمشید در سبک خراسانی..... ۳۵
- ۲-۱۸- اختلاط جمشید و سلیمان..... ۳۶
- ۲-۱۹- جمشید نماد پادشاهی و عظمت در سبک عراقی..... ۳۸
- ۲-۲۰- اسطوره ی جام جم..... ۴۰
- ۲-۲۱- تجلی جام جم در سبک عراقی..... ۴۲
- ۲-۲۲- ضحاک..... ۴۷
- ۲-۲۳- ضحاک در سبک خراسانی..... ۵۱

- ۲۴-۲- ضحاک نماد ستم و خونریزی در سبک عراقی..... ۵۱
- ۲۵-۲- ضحاک مار دوش در سبک عراقی..... ۵۲
- ۲۶-۲- فریدون..... ۵۳
- ۲۷-۲- فریدون سبک خراسانی..... ۵۵
- ۲۸-۲- فریدون نماد پادشاهی و عظمت در سبک عراقی..... ۵۶
- ۲۹-۲- ستیز فریدون با ضحاک در سبک عراقی..... ۵۷
- ۳۰-۲- سلم..... ۵۹
- ۳۱-۲- سلم در سبک عراقی..... ۶۰
- ۳۲-۲- تور..... ۶۰
- ۳۳-۲- تور در سبک خراسانی..... ۶۲
- ۳۴-۲- تور در سبک عراقی..... ۶۲
- ۳۵-۲- منوچهر..... ۶۲
- ۳۶-۲- منوچهر در سبک خراسانی..... ۶۴
- ۳۷-۲- منوچهر نماد پاکی در سبک عراقی..... ۶۴
- ۳۸-۲- نوزر..... ۶۴
- ۳۹-۲- نوزر در سبک خراسانی..... ۶۶
- ۴۰-۲- زو..... ۶۷
- ۴۱-۲- بازتاب شخصیت زوطهماسب در سبک عراقی..... ۶۸
- فصل سوم (کیانیان)
- ۱-۳- کیانیان..... ۷۱
- ۲-۳- جنبه تاریخی داستان کیان..... ۷۳

- ۲-۳-کیقباد.....۷۵
- ۲-۴-کیقباد در سبک خراسانی.....۷۸
- ۲-۴-کیقبادنمادشکوه در سبک عراقی.....۷۹
- ۳-۵-اختلاط کیقبادوقباد ساسانی در سبک عراقی.....۷۹
- ۳-۶-کیقباد نماد عدالت گستری در سبک عراقی.....۸۰
- ۳-۷-کاوس.....۸۰
- ۳-۸-کاوس در شاهنامه.....۸۳
- ۳-۹-کاوس در سبک خراسانی.....۸۳
- ۳-۱۰-کاوس نماد پادشاهی و عظمت در سبک عراقی.....۸۳
- ۳-۱۱-سیاوش.....۸۵
- ۳-۱۲-سیاوش در سبک خراسانی.....۸۸
- ۳-۱۳-خون سیاوش نماد بی گناهی واستعاره از شراب در سبک عراقی.....۸۹
- ۳-۱۴-تلمیح به داستان سیاوش و مقهور بودن بشر در برابر سرنوشت.....۹۰
- ۳-۱۵-سیاوش نماد عصمت و پاکی در سبک عراقی.....۹۰
- ۳-۱۶-کیخسرو.....۹۰
- ۳-۱۷-بازتاب شخصیت کیخسرو در سبک عراقی.....۹۳
- ۳-۱۸-بازتاب شخصیت کیخسرو در سبک خراسانی.....۹۵
- ۳-۱۹-لهراسپ.....۹۵
- ۳-۲۰-لهراسپ نماد پادشاهی و سلطنت در سبک عراقی.....۹۹
- ۳-۲۱-گشتاسپ.....۹۹
- ۳-۲۲-گشتاسپ در سبک خراسانی.....۱۰۱
- ۳-۲۳-تلمیح به داستان فرستادن اسفندیار به هفتخوان توسط گشتاسپ در سبک عراقی.....۱۰۲

- ۲۴-۳- اسفندیار..... ۱۰۲
- ۲۵-۳- اسفندیار در سبک خراسانی..... ۱۰۸
- ۲۶-۳- اسفندیار نماد دلاوری و قدرت در سبک عراقی..... ۱۰۹
- ۲۷-۳- اسفندیار نماد رویین تنی..... ۱۰۹
- ۲۸-۳- تلمیح به هفتخوان اسفندیار در سبک عراقی..... ۱۰۹
- ۲۹-۳- برخورد رستم و اسفندیار در سبک عراقی..... ۱۱۰
- ۳۰-۳- بهمن..... ۱۱۱
- ۳۱-۳- بازتاب شخصیت بهمن در سبک خراسانی..... ۱۱۴
- ۳۲-۳- بهمن نماد دلاوری در سبک عراقی..... ۱۱۴
- ۳۳-۳- بهمن نماد عظمت و شکوه در سبک عراقی..... ۱۱۴
- ۳۴-۳- تلمیح به داستان رفتن بهمن به زابل در سبک عراقی..... ۱۱۵
- فصل چهارم (پهلوانان)
- ۱-۴- پهلوانان..... ۱۱۷
- ۲-۴- گرشاسب..... ۱۱۷
- ۳-۴- بازتاب شخصیت گرشاسب در سبک عراقی..... ۱۱۹
- ۴-۴- نریمان..... ۱۱۹
- ۵-۴- نریمان در سبک خراسانی..... ۱۲۱
- ۶-۴- سام..... ۱۲۱
- ۷-۴- سام در سبک خراسانی..... ۱۲۳
- ۸-۴- سام نماد دلاوری در سبک عراقی..... ۱۲۴
- ۹-۴- سام نماد عظمت و شکوه در سبک عراقی..... ۱۲۴
- ۱۰-۴- زال..... ۱۲۵

- ۱۱-۴- زال در سبک خراسانی.....۱۲۹
- ۱۲-۴- اشاره به تولد زال و ارتباطش با سیمرغ در سبک عراقی.....۱۳۰
- ۱۳-۴- زال نماد خرد و حيله در سبک عراقی.....۱۳۱
- ۱۴-۴- زال نماد دلاوری در سبک عراقی.....۱۳۲
- ۱۵-۴- رستم.....۱۳۳
- ۱۶-۴- کودکی و نوجوانی رستم.....۱۳۵
- ۱۷-۴- جنگهای رستم.....۱۳۷
- ۱۸-۴- جنگهای پراکنده.....۱۳۷
- ۱۹-۴- جنگ هاموران.....۱۴۸
- ۲۰-۴- کین خواهی سیاوش.....۱۴۰
- ۲۱-۴- دومین جنگ کین خواهی.....۱۴۱
- ۲۲-۴- جنگهای بد فرجام.....۱۴۵
- ۲۳-۴- ۱- رستم و سهراب.....۱۴۵
- ۲۴-۴- ۲- دومین جنگ بد فرجام (رستم و اسفندیار).....۱۴۶
- ۲۵-۴- کشته شدن رستم به دست شغاد.....۱۴۸
- ۲۶-۴- رستم در سبک خراسانی.....۱۴۸
- ۲۷-۴- رستم نماد دلاوری و پاکی در سبک عراقی.....۱۵۲
- ۲۸-۴- تقابل رستم با معشوق در سبک عراقی.....۱۵۴
- ۲۹-۴- رستم و هفتخوان در سبک خراسانی.....۱۵۵
- ۳۰-۴- رستم و هفتخوان در سبک عراقی.....۱۵۶
- ۳۱-۴- تجلی رستم و رخس در سبک عراقی.....۱۵۶
- ۳۲-۴- سهراب.....۱۵۸

- ۳۳-۴-سهراب در سبک خراسانی.....۱۶۱
- ۳۴-۴-کشته شدن سهراب به دست رستم در سبک عراقی.....۱۶۳
- ۳۵-۴-سهراب نماد دلاوری و قدرت در سبک عراقی.....۱۶۳
- ۳۶-۴-فرامرز.....۱۶۳
- ۳۷-۴-فرامرز در سبک خراسانی.....۱۶۵
- ۳۸-۴-فرامرز نماد شکوه در سبک عراقی.....۱۶۶
- ۳۹-۴-شغاد.....۱۶۶
- ۴۰-۴-کشته شدن رستم به دست شغاد.....۱۶۷
- ۴۱-۴-کشتن رستم شغاد را و مردن رستم.....۱۶۷
- ۴۲-۴-شغاد در سبک خراسانی.....۱۶۸
- ۴۳-۴-شغاد در سبک عراقی.....۱۶۸
- ۴۴-۴-گرگین.....۱۶۹
- ۴۵-۴-گرگین در سبک خراسانی.....۱۷۰
- ۴۶-۴-گرگین نماد دلاوری در سبک عراقی.....۱۷۱
- ۴۷-۴-میاد.....۱۷۱
- ۴۸-۴-میاد نماد دلاوری در سبک عراقی.....۱۷۳
- ۴۹-۴-گیو.....۱۷۳
- ۵۰-۴-گیو در سبک خراسانی.....۱۷۵
- ۵۱-۴-گیو نماد دلاوری در سبک عراقی.....۱۷۶
- ۵۲-۴-بیژن.....۱۷۶
- ۵۳-۴-بیژن در سبک خراسانی.....۱۸۱
- ۵۴-۴-بیژن نماد دلاوری در سبک عراقی.....۱۸۲

- ۱۸۲-۴-۵۵- تلمیح به گرفتاری بیژن در چاه افراسیاب در سبک عراقی.....
- ۱۸۳-۴-۵۶- تلمیح به نجات بیژن از چاه به دست رستم در سبک عراقی.....
- ۱۸۳-۴-۵۷- طوس.....
- ۱۸۶-۴-۵۸- طوس در سبک خراسانی.....
- ۱۸۶-۴-۵۹- کاوه.....
- ۱۸۹-۴-۶۰- کاوه در سبک خراسانی.....
- ۱۸۹-۴-۶۱- کاوه نماد ظلم ستیزی و مبارزه با ضحاک در سبک عراقی.....
- ۱۹۰-۴-۶۲- درفش کاویان نماد پادشاهی و قدرت در سبک عراقی.....
- ۱۹۱-۴-۶۳- قارن.....
- ۱۹۲-۴-۶۴- قارن در سبک خراسانی.....
- فصل پنجم (تورانیان)
- ۱۹۵-۵-۱- توران و قوم تورانی.....
- ۱۹۷-۵-۲- تورانیان.....
- ۱۹۷-۵-۳- افراسیاب.....
- ۲۰۰-۵-۴- افراسیاب در سبک خراسانی.....
- ۲۰۲-۵-۵- افراسیاب نماد دلیری و شجاعت در سبک عراقی.....
- ۲۰۲-۵-۶- افراسیاب نماد عظمت و شکوه در سبک عراقی.....
- ۲۰۳-۵-۷- شیده.....
- ۲۰۵-۵-۸- شیده نماد دلاوری در سبک عراقی.....
- ۲۰۵-۵-۹- پیران.....
- ۲۰۸-۵-۱۰- پیران در سبک خراسانی.....
- ۲۰۸-۵-۱۱- پیران نماد خردمندی و شجاعت در سبک عراقی.....

۲۰۹.....	۱۲-۵-پیلسم.....
۲۱۱.....	۱۳-۵-پیلسم نماد دلاوری در سبک عراقی.....
	فصل ششم(شاهان کیانی)
۲۱۴.....	۱-۶-اسکندر.....
۲۱۸.....	۲-۶-سد سکندر.....
۲۲۰.....	۳-۶-بازتاب سد سکندر در سبک عراقی.....
۲۲۱.....	۴-۶-اسطوره آب حیات.....
۲۲۲.....	۵-۶-اسطوره آب حیات در سبک عراقی.....
۲۲۵.....	۶-۶-اسکندر نماد عظمت و شکوه در سبک عراقی.....
۲۲۶.....	۷-۶-شاگردی اسکندر نزد ارسطو در سبک عراقی.....
۲۲۶.....	۸-۶-آئینه اسکندر.....
۲۲۸.....	۹-۶-اسطوره آئینه اسکندر در سبک عراقی.....
۲۲۸.....	۱۰-۶-دارا.....
۲۳۱.....	۱۱-۶-دارا در سبک خراسانی.....
۲۳۲.....	۱۲-۶-برخورد دارا و اسکندر در سبک عراقی.....
۲۳۳.....	۱۳-۶-دارا نماد شکوه و پادشاهی در سبک عراقی.....
۲۳۴.....	۱۴-۶-نتایج تحقیق.....
۲۳۶.....	۱۵-۶-فهرست منابع و مآخذ.....

نام و نام خانوادگی: ولی صالحی

عنوان پایان نامه: بررسی شخصیت های حماسی در دیوان شاعران بر جسته ی سبک عراقی

استاد راهنما: دکتر فاطمه کوپا

استاد مشاور: دکتر نرگس محمدی بدر

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد رشته: ادبیات فارسی گرایش: محض دانشگاه: پیام نور مرکز تهران

دانشکده: ادبیات و علوم انسانی تاریخ فارغ التحصیلی: تعداد صفحات: ۲۳۹

چکیده:

حماسه به عنوان یکی از مهمترین انواع ادبی و نشانه ای ارزشمند از فرهنگ، عظمت، شکوه و تمدن قومی و به واسطه ی برخورداری از سبکی فخیم و زمینه ای قهرمانی و صبغه ای قومی و ملی، همواره مورد توجه پژوهشگران و محققان فرهنگ و ادب پارسی قرار گرفته است.

به جهت اهمیت حماسه و چگونگی توجه و بهره برداری سخن سرایان سبک عراقی از آن، این موضوع، بحث محوری و اصلی این پایان نامه را به خود اختصاص داده است.

این پایان نامه مشتمل بر یک مقدمه، شش فصل و بخش «نتایج تحقیق» است. در مقدمه کلیت موضوع فهرست و ارمورد بررسی قرار گرفته است. در فصل نخست به موضوعاتی چون تعریف حماسه و گونه های مختلف آن پرداخته شده است و به سبب نزدیکی حماسه با مقوله های دیگر مانند اسطوره، افسانه و... ضمن مقایسه ی حماسه با این مقوله ها، پاره ای از شباهت ها و تفاوت های آن هارا به کتابت درآورده ایم، سپس منشأ و تاریخچه ی حماسه مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین تعریف سبک و انواع آن مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل دوم به معرفی و بررسی تأثیر پادشاهان پیشدادی در آثار سخن سرایان پارسی می

پردازیم.

عنوانی که برای فصل سوم برگزیده ایم، «پادشاهان کیانی» نام دارد.

فصل چهارم به معرفی و تأثیر «پهلوانان حماسی» اختصاص دارد.

در فصل پنجم «شخصیت های تورانی» مورد بررسی قرار گرفته اند.

فصل ششم و پایانی کار به بررسی و معرفی شاهان تاریخی همچون اسکندر و دارا اختصاص یافته است.

در بخش نهایی پایان نامه «نتایج تحقیق»، دست آوردها و برآیندهای تحقیق به گونه ای مجمل

و کوتاه به نگارش درآمده است و در نهایت عمده ترین منابع و مآخذی که در این پایان نامه از آن

استفاده شده است به صورت الفبایی به نگارش درآمده است.

واژگان کلیدی: بررسی، شخصیت‌های حماسی، سبک عراقی

در طول دوره دانشجویی درضمن مطالعه بعضی از متون ادبی سبک عراقی با ابیاتی که در آن از شخصیت‌های اسطوره‌ای نام برده شده بود مواجه شدم که این اشعار با آن که در دوره‌ای بعد از دوره ی شعر حماسی سروده شده بودند حال و هوا و رنگ و بوی شعر حماسی داشتند و سراینده ی ابیات چشم زدی به داستان‌های حماسی نموده بود و هر چه که تماس من با دیوان شاعران سبک عراقی بیشتر می‌شد ابیاتی از این دست می‌یافتم و پس از پذیرفته شدنم در دوره ی کارشناسی ارشد این ابیات مرا بر آن داشت که به بررسی شخصیت های حماسی در دیوان شاعران برجسته سبک عراقی بپردازم.

بدین سان با مشورت و گفتگو با استادان گرانقدر و بااستعلام از مرکز اطلاعات و آمار وزارت فرهنگ و آموزش عالی بررسی شخصیت‌های حماسی در دیوان شاعران برجسته ی سبک عراقی را با راهنمایی سرکار خانم دکتر فاطمه کوپا و مشاورت سرکارخانم دکتر نرگس محمدی بدر به عنوان پایان نامه ی کارشناسی ارشد انتخاب نمودم. با شروع کار با نظرخواهی از استاد راهنما سرکار خانم دکتر کوپا دیوان هایی چون دیوان خاقانی، دیوان عطار و دیوان حافظ و کلیات سعدی را به عنوان اساس کار خود قرار دادم و به استخراج ابیاتی که در آن به شخصیت های حماسی اشاره شده بود پرداختم و این چنین بسامد شخصت های حماسی را در این دیوان ها مشخص نمودم و در ادامه ی کار خود، نمادهایی را که این اشخاص در دیوان شاعران موردنظر یافته بودند، طبقه بندی نمودم.

در این تحقیق سعی شده است که این شخصیت ها در ابتدا به صورت کامل برای خواننده شرح داده شوند بنابراین هر کدام از این اشخاص با توجه به جایگاهی که در آثار اوستایی و پهلوی و به ویژه در شاهنامه به عنوان مهمترین متن حماسی زبان پارسی دارند بررسی شوند و

به خاطر اهمیتی که این اشخاص در شعر فارسی به ویژه در سبک خراسانی دارند این امر نگارنده را بر آن داشت که در دیوان برخی شاعران سبک خراسانی نیز تا آنجا که مقدور و میسر است بسامد این اشخاص را بیابد و این امر خود سبب می شود که مقایسه ای بین بسامد این اشخاص در سبک خراسانی و عراقی ایجاد گردد و نحوه ی کاربرد این شاعران در دوره های متفاوت شعری از موضوعی واحد نیز مورد بررسی قرار گیرد و نگرشی که این شعرا به این اشخاص حماسی داشته اند مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. زیرا این شعرا علاوه بر اینکه بر انتقال شخصیت های اسطوره ای در شعر خود پرداخته اند گاهی معانی جدیدی از این اشخاص در شعر خود ایجاد کرده اند و تصاویر زیبایی به وجود آورده اند. آنچه سبب شده است که شاعران سبک عراقی در شعر خود از این اشخاص استفاده نمایند این است که ریشه در فرهنگ ملی و قومی ایران دارند و اشخاصی چون فریدون، جمشید، رستم و اسفندیار که جنبه ی مثبت دارند جزء مفاخر ملی محسوب می شوند و در نزد ایرانیان از دیرباز در ردیف شخصیت های برجسته و محبوب بوده اند و ناخودآگاه مردم این مرزوبوم در هر برهه ای از زمان به سوی این اشخاص کشش و تمایلی داشته اند و آن دسته از شخصیت های اسطوره ای و حماسی که در اسطوره ها جنبه منفی پیدا نموده اند به خاطر ارتباطی که با اشخاص مثبت حماسی دارند نیز مورد استفاده ی شاعران قرار گرفته اند. زیرا چنانکه قبلا نیز اشاره شد گروهی از این اشخاص در نزد ایرانیان بسیار ارجمند هستند و در متون ادبی از آن ها به نیکی و بزرگی یاد شده است و اگر چه در بعضی از موارد شاعرانی به خاطر مدح ممدوحان حقیر خود بر این شخصیت ها تاخته اند اما در واقع این بی احترامی نه تنها چیزی از مقام و ارزش آن ها نکاسته بلکه خود نشانگر علو مقام این شخصیت ها است.

حاصل کار نگارنده تلاش در جهت بررسی اشخاص اسطوره ای در سبک عراقی آن هم در چند شاعر برجسته که نام آن ها قبلا ذکر گردیده می باشد و جایگاه و بسامد این شخصیت ها در دیوان این شاعران مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است.

پژوهش حاضر، حاصل حدود یک سال کار مداوم و تلاش بی وقفه ی نگارنده است که در شش فصل تنظیم و تدوین گردیده است این پژوهش چنانچه اهمیت و بهایی داشته باشد مدیون راهنمایی های ارزنده ی استادان گرانقدر اینجانب می باشد و به دلیل سرمایه اندکی علمی نگارنده خالی از ایراد و نقص نخواهد بود.

در پایان از استادان با ارزش گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه پیام نور مرکز تهران صمیمانه سپاسگزاری می نمایم.

مقدمه:

سده ی چهارم هجری دوران طلایی نظم حماسه های ملی در ادبیات فارسی است در این قرن شاهنامه ی مسعودی مروزی، گشتاسپ نامه ی دقیقی و شاهنامه ی فردوسی و با فاصله ای اندک گرشاسب نامه ی اسدی طوسی سروده شده است.

با گذشت این قرن به واسطه ی عوامل و رویدادهایی حماسه سرایی در ایران راه فراموشی و زوال را در پیش می گیرد که این عوامل عبارتند از:

۱- نفوذ تعلیمات اسلام در ایران و آشنایی روشنفکران حقیقت جوی ایرانی با جهان بینی قرآن کریم و طرز تفکر پیشوایان اسلامی که بر پایه ی لغو امتیازات نژادی و طبقاتی و باطل شمردن تعصبات قومی و افتخارات ملی استوار است و همچنین حکومت مرکزی اسلامی و عامل سیاسی حمایت کننده از عناصر دینی از نخستین عواملی هستند که در تضعیف روح شوونیسم یا وطن دوستی افراطی و بی توجهی به احساسات تند ملی و قومی ایرانیان تأثیر به سزایی دارد.

۲- از دیگر عواملی که در تضعیف روح ملیت پرستی و مفاخر نژاد آریایی و اساطیر و تاریخ باستانی نقشی حیاتی دارد، غلبه و حکمرانی اقوام ترک نژاد غزنوی سلجوقی و خوارزمشاهی و قراختایی و ... بر ایران و ایرانی است که از اواخر قرن چهارم و اوایل قرن پنجم به اوج قدرت خود می رسند.

۳- علاوه بر عواملی که گذشت بنا به قانون عمل و عکس العمل تبلیغات طرفداران نهضت شعوبیه و زیاده رویی که برخی از وطن پرستان افراطی ایرانی در مباحثات به شهر یاران و پهلوانان روزگار باستان و تحقیر اعراب به جای آوردند واکنش عکسی را در جمعی از شعرا و

ادبای ایران که در حمایت سلاطین غیر ایرانی و دست نشانده حکومت عباسی بودند به وجود آورد و آن‌ها را واداشت که در برابر این تبلیغات آشکاراودرنهان به تحقیر مفاخر کهن ملی بپردازند و کار را به آنجا کشانند که برخی از این گویندگان به استهزای پهلوانان و شخصیت‌های اسطوره‌ای ایرانی دست زدند و داستان‌های کهن ایران را که به منزله‌ی تاریخ قوم ایرانی بود افسانه‌هایی دروغ شمردند.

با تفصیلی که گذشت از قرن پنجم به بعد حماسه‌سرایی در ادب پارسی رو به زوال می‌گذارد و به واسطه علل اجتماعی و سیاسی شعر برون‌گرای سبک خراسانی به شعر درون‌گرای سبک عراقی تبدیل گردد و زمینه ورود افکار عرفانی به قلمرو شعر زبان پارسی فراهم شد اما روح حقیقت‌جو و طبع استقلال‌طلب قوم ایرانی که کمال مطلوب فکری و اعتقادی را در حال و هوای حماسه‌های ملی می‌جست و انسان آرمانی و ایده‌آل خود را در وجود قهرمانانی چون رستم و سیاوش و سهراب و اسفندیار مجسم می‌دید با پیش آمدن دوره انحطاط حماسه‌سرایی در ایران نیز نتوانست این اشخاص اسطوره‌ای را که ریشه در فرهنگ این مرز و بوم دارند کاملاً به دست فراموشی سپارد. با سیری در منظومه‌های حماسی و ادبیات منظوم سبک عراقی به مشترکات فراوانی برمی‌خوریم که حاکی از گرایش‌ها و دلبستگی‌های همانندی است که میان سخنوران سبک خراسانی و سخنوران عارف مسلک سبک عراقی وجود دارد یکی از این پیوندها و همبستگی‌ها شخصیت‌های اسطوره‌ای می‌باشد که در اشعار بیشتر گویندگان سبک عراقی به این اشخاص اسطوره‌ای اشاره‌های فراوانی شده است.

یکی از عناصر مهم خیال‌شاعرانه اسطوره است. اگر دیگر عناصر خیال حاصل تکاپوی ذهن شاعر هستند، اسطوره از قبل ساخته و پرداخته شده و آماده بوده است و فقط شاعر در کاخ بلندی که از نظم پی می‌افکند از آن به عنوان مصالحی سود می‌جوید و شاعری در این زمینه